

ad principalem difficultatem, supra tactam. Et hinc etiam exponuntur facile omnes locutiones ibi adductae; nam in eis interdum sermo est de adoratione imaginum, ut exercitent imaginum officium, atque adeo, ut in eis adoratur prototypum, ut objectum quod; interdum vero loquuntur de adoratione respectiva; et hoc modo est in universum verum, has res non adorari, nisi ut relatas ad aliud, nec respiciendo ad ipsas ut sic, seu ad naturas earum, sed respiciendo ad excellentiam alterius, saltem ut ad rationem adorandi, et hoc est, quod primo ac principaliter intenditur in illo Concil., quia hoc est, quod per se honestat hanc adorationem. Unde ad primam confirmationem plana est etiam responsio, quia in his rebus duplice potest adorari Deus, scilicet, vel implicite, et, ut objectum quo tantum, vel explicite et ut objectum quod, et uterque modus sufficit ad honestam adorationem, et de utroque loquitur Concilium in diversis locis; prior vero ratio per se pertinet, et requiritur ad propriam adorationem harum rerum, quatenus ad illas terminatur, quia illae non sunt adorables, nisi ratione alterius; quod vero simul cum illis adoretur aliud, ut objectum adoratum ut quod, formaliter non pertinet ad adorationem eorum, sed concomitanter fieri potest ex perfecta apprehensione et motione adorantis.

20. *Ad secundam confirmationem responsio.*
— Hinc ad secundam confirmationem in primis dici potest, VII Synodus, in definitione fidei, cum docet, vel imagines, vel has res sacras esse adorables formaliter, loqui de adoratione respectiva et secundaria, tum quia eam expresse a latrā distinguunt; tum etiam quia hæc est adoratio per se debita his rebus, et quod aliquid aliud attingatur, est quasi accidentarium; et eodem modo intelligi potest Concil. Trident., cum dicit, his rebus esse debitum honorem, et venerationem impertendam. Neque huic expositioni obstat, quod eadem Concilia subjungunt, honorem his rebus seu imaginibus exhibitum ad prototypa referri, et haec eadem prototypa in imaginibus adorari, quia hoc totum verificari potest de prototypo, ut est ratio adorandi imaginem, ut jam declaratum est; sicut honor Sanctorum dicitur referri in Deum, et Deum adorari in Sanctis; nam, quod prototypum adoretur in imagine, ut objectum quod, quando formaliter utimur imagine, ut imagine, licet sit verum, non est tamen de fide certum, neque existimo, ibi esse definitum. Unde dicitur se-

cundo, Concilia hæc, solum id definire, quod per se pertinet ad fidem et ad defendendam legitimam adorationem harum rerum a calumniis hæreticorum; hoc autem in duobus vel tribus consistit. Primum est, quod res vere ac proprie et sub aliqua honesta intentione adorantur. Secundum est, quod non adorantur ratione sui, sed ratione alterius; unde fit tertio, ut totus honor harum rerum ad aliud referatur, quod in ipsis aliquo modo adoratur, et hæc tantum sunt omnino certa; reliqua vero relinquunt Concilia disputationi Theologicæ, scilicet, an res illa, quæ est ratio adorandi aliam, simul cum illa, et in illa adoretur, ut quod, vel tantum ut quo; et quando adoratur ut quod, an fiat uno actu interiori, vel duobus; et an ita semper fiat, vel solum aliquando; insinuant tamen praedicta Concilia, in illa ratione et explicacione, quam subdunt post definitionem suam, quotiescumque adorantur imagines, ut sunt imagines, in eis adorari exemplaria, etiam ut res primario adoratas; non tamen inde sequitur, idem atque eodem modo fieri, quandocumque adorantur res sacræ aut ipsæmet imagines, quatenus quedam res sacræ sunt, ut in superioribus explicatum reliquimus. Ex illis ergo definitionibus nihil colligi potest diversum a doctrina tradita.

DISPUTATIO LXXXII.

DE PRÆPARATIONE AD MISSAM NECESSARIA, ET
DE VESTIBUS SACRIS.

4. Postquam dictum est de tempore et loco, quæ magis extrinsecus circumstant actionem sacrificandi, explicandæ sequuntur aliæ circumstantiæ vel cæremoniæ, quæ magis intrinsece ipsimet actioni sacrificandi adjunguntur. Sed prius quam ad hæc accedamus, explicare oportet, quomodo sacerdos parare se debeat, ut convenienter dispositus ad altare Dei sacrificaturus accedat. Potest autem hæc dispositio requiri, aut ex parte animi, aut ex parte corporis, et de utraque aliquid sumendum est ex dictis superioribus, de dispositione ad communionem sacramenti Eucharistie necessaria; aliquid vero addendum est tanquam hujus loci proprium. Quia ergo sacerdos sacrificaturus, communicaturus etiam est, ante omnia necessere est, ut sine conscientia peccati mortalis accedat; ita ut, si talem conscientiam prius habeat, confessionem præmittat, si potest,

vel, si non potest, saltem contritionem habeat cum proposito confitendi cum primum possit, juxta tractata in superioribus. Præter hanc autem dispositionem nulla alia spiritualis præparatio occurrit, quæ simpliciter necessaria sit ex præcepto, præter voluntatem, et intentionem rite et honeste sacrificandi, quia neque ex sola rei natura aliquid aliud colligi potest, neque invenitur aliquod speciale præceptum positivum, quod aliquid hujusmodi præscribat, ita ut ejus transgressio peccatum sit; nonnulla enim, quæ in Missali designantur, solum pertinent ad quandam directionem et consilium, quod observare, optimum quidem erit; nihil tamen peccabunt, si omittantur, secluso contemptu, maxime, si aliqua alia præparatio præmittatur, quæ juxta uniuscujusque consuetudinem, magis eum possit ad devotionem juvare; hoc enim servare debent sacerdotes omnes, ut sacrificium hoc, debita religione et pietate, celebrare possint, ut recte docet S. Germ., in Theoria rerum Ecclesiastiarum, cuius rei illustre exemplum legi potest apud Dionys., epist. ad Demoph. Addit vero Innocent., lib. 1 de hoc myst., cap. 47, celebrantem debere quosdam Psalms et orationes præmittere; sed, ut dixi, de hoc non invenio expressum præceptum, sed consilium; solum potest quoad hanc partem superesse quæstio de præmittenda recitatione divini officii, quam statim tractabimus. Rursus ex eodem principio, quod sacerdos sacrificaturus, communicaturus etiam est, quod ad corpus pertinet, necesse est, ut jejunus accedit, in quo servanda sunt, quæ superius de communione annotavimus, et quæ addidimus disput. 80, quod sacerdos, bis sacrificaturus eodem die, non debet etiam calicis purificationem accipere in priori Missa; nihil enim aliud speciale hic occurrit addendum, quia neque majus, neque minus jejunium requiratur ad sacrificandum quam ad simpliciter communicandum, neque specialis aliqua pena ipso jure imposta est sacerdoti non jejuno sacrificanti, quamvis deponi interdum, vel excommunicari præcipiatur, in Concil. Brac. II, can. 10, Tolet. VIII, can. 2, c. Nihil, 7, q. 1. Deinde necessaria est ea dispositio corporis, quæ excludat omne periculum irreverentiae, vel relinquendi inchoatum sacrificium; et ideo in c. Communiter, 14 dist., et 2, quæst. 7, per totam, excluduntur ab hoc munere sacrificandi omnes illi, qui caducum morbum, aut capitum vertiginem, aut similem ægritudinem patiuntur; et idem est de eo, qui patitur pe-

SECTIO I.

Utrum teneatur sacerdos præmittere divinum officium ante Missam.

1. *Sententia quædam valde communis.* — In hac dubitatione est sententia valde communis, esse peccatum mortale dicere Missam ante recitatum saltem Matutinum officium. Ita tenet Vercensis, a Sylvest. citatus; tribuitur etiam Palud. in 4, dist. 43, quest. 2, art. 2, concl. 2, ubi solum dicit, non debere Missam dici, nisi post dictum Matutinum; idem vero inferius subdit de Prima, quod est signum ipsum non intellexisse, hanc esse obligationem sub peccato mortali. Clarius tenet Antonin., 2 part., tit. 43, c. 4, § 1; Gabriel, lectione 43 in can.; Angel., verb. Missa, n. 42; et Armilla, verbo Horæ canonice, num. 18; et Summisæ frequentius, his verbis. Idem tenet Navar., lib. de Oratione, cap. 3, num. 70, ubi potius videtur dicere, contrarium in rigore juris esse verum, quamvis non auderem (inquit) id consulere, neque facere sine gravi causa. In capite autem 21, num. 30, illud dictum declarat de hora prima;

de Matutina autem dicit, se sequi opinionem communiorem, limitando illam, ne procedat, quando aliqua justa causa id fieret. Eamdem opinionem tenet Marcel., referens plures canonistas, lib. de Horis canoniceis, cap. 42. Fundantur hi auctores in consuetudine Ecclesiae, quam satis ostendunt tot graves auctores, et ex usu constat. Certum est autem consuetudinem habere vim legis, et consequenter in re gravi obligare sub mortali; quod autem talis sit hac res, de qua agimus, probatur, quia gravitas materie judicio prudentum pensanda est; sed communiter sapientes in hac materia judicant, rem hanc esse gravem. Item, quia ex institutione Ecclesiae, Matutinum est officium nocturnum; Missa vero diurnum; ergo inversio hujus ordinis ex se est culpabilis, et contra rationem; ergo adjuncta consuetudine Ecclesiae, erit gravis transgressio. Accedit, quod in Missali Romano prius traditur regula, ut Missa dicatur Matutino saltem absoluto, et postea inter defectus Missae numeratur, si celebrans non dixit Matutinum cum Laudibus; non videntur autem ibi numerari, nisi graves defectus.

2. *Secunda opinio.* — Secunda sententia est, esse quidem obligationem aliquam præmittendi Matutinum ante Missam, quando comode potest, et nulla est rationabilis causa invertendi hunc ordinem; nihilominus, si id fiat, etiam sine legitima causa, non esse peccatum mortale, sed veniale, quia nullum est sufficiens fundamentum ad asserendum, in ea transgressione, aut inversione ordinis esse majorem gravitatem, quia neque de præcepto satis constat, neque res est adeo gravis. Unde, si ex aliqua rationabili causa id fiat, juxta hanc opinionem nulla erit culpa, etiam venialis; erit autem sufficiens causa, si instat hora dicendi Missam, et populus, vel aliqua persona gravis expectat, vel commodum tempus ad Missam dicendam elabitur, vel alia similis. Ita tenet Soto, lib. 10 de Instit., q. 5, art. 4, et in 4, distinct. 43, quest. 2, art. 2; et in idem inclinat Sylvest., verb. Missa 4, quest. 6, quamvis subdubitans; antiquiores vero de hoc nihil dicunt; in eo autem huic sententiae favent, quod agentes de obligacionibus sacerdotum, et de peccatis, quæ in celebrazione Missae committi possunt, nunquam hujus meminerunt.

3. *Prima responsio.* — Ut veritatem explicemus, distinguamus, inter privatam officii recitationem, quæ secreto a particulari persona, quæ Missam dictura est, vel privatam

vel solemnem, et publicam recitationem officii, quæ fit in choro ante Missam solemnem.

4. Dico primo: nullum est præceptum obligans sub peccato mortali singulos sacerdotes ad recitandum Matutinum prius quam sacrificium Missee offerant, sive privatum, sive solemniter Missam cantando. Probatur, quia certum est, tale præceptum, neque a Christo, neque ab Ecclesia, esse unquam expresse traditum. Quod vero nec consuetudine sit introductum, ita declaratur; nam tribus modis possumus hos duos actus considerare. Primo, quatenus unusquisque eorum postulat certum ac definitum tempus, ut recte fiat; fieri enim potest, ut ad dicendam Missam ante Matutinum, vel illa nimium anteponatur, vel hoc nimis postponatur, et inde aliqua culpa contrahatur. Sed hæc considerationem nihil ad præsentem considerationem refert, quia, si aliquod peccatum in hoc intervenit, est valde per accidens ad inversionem ejus ordinis, de quo agimus; nam, si sacerdos peccat, noctu Missam inchoando, solum propter anticipationem, nihil minus peccabit, sive dixerit Matutinum, sive non. Addo, ex hoc præciso titulo, nunquam peccari mortaliter, si utraque actio intra legitimum tempus fiat, id est, si Missa a summo mane usque ad meridiem; Matutinum vero ante lapsum totum naturalem diem, pro quo currit obligatio, dicatur. Secundo possunt illæ due actiones considerari, ita ut una sit veluti dispositio, et veluti præparatio ad aliam, scilicet, recitatio Matutini ad Missam; et quidem, si sub hac ratione esset latum præceptum, materia ejus esset satis gravis, et transgressio ejus per se esset peccatum mortale; nam hac ratione est peccatum mortale dicere Missam, non servato jejunio, quia illa observatio præcepta est tanquam gravis quedam dispositio; et similiter est peccatum mortale, dicere Missam sine vestibus saeris, quia hoc etiam præceptum est ad corporis conveniens ornamentum seu dispositionem; ergo si recitatio Matutini esset præcepta ut dispositio prævia, esset sine dubio materia gravis ejus transgressio. Nullo autem sufficiente, imo nec probabili fundamento ostendi potest, hoc esse sub hac ratione præceptum, neque auctores supra citati ita præceptum hoc explicant, quia nec ex sola consuetudine id sumi potest, sed ad summum, solere talem ordinem inter duas illas actiones servari, quod potest fieri sine eo, quod una earum intelligatur esse dispositio ad alteram, sicut inter ipsas horas cano-

nicas una prius est dicenda quam alia, non quia sit dispositio ad illam, sed ratione ordinis. Et quidem Navarr. supra dicit, recitacionem Matutinæ et Primæ disponere hominem ad Missam devotius et reverentius dicendam, et in ultimo loco ait, Ecclesiam, dum ad Missam, maiorem attentionem et præparationem requirit, quam ad aliud Ecclesiasticum officium, per hoc satis significare, ut horæ, saltem nocturnæ, sint quedam præparatio ad Missam, quia nullam aliam præparationem praefixit Ecclesia faciendam. Sed hoc leve indicium est ad præceptum sub hac ratione constituendum, quia, licet demus, hanc recitationem per se conducere ad maiorem devotionem, tamen Ecclesia non præcipit quidquid ad dicendam Missam cum majori devotione potest conducere, neque hanc præparationem unquam specialiter designavit; nam licet in Missali de hoc admoneantur sacerdotes, tamen ibi nullum est verbum præceptivum; et ex modo, quo illa regula proponitur, constat, nihil ibi novum statui, sed solum declarari, et proponi, quod fieri solet, et expedit; imo ibidem clarius admonentur sacerdotes, ut prius aliquantulum vacent orationi, et tamen illud non intelligitur esse præceptum, sed consilium. Tandem recitatio divini officii per se non est instituta, ut sit dispositio, vel preparatio ad Missam, sed propter se præcipitur ad publicam orationem in Ecclesia faciendam; non est ergo, cur sine majori fundamento dicamus, esse sub hac ratione præceptam, quia, licet aliquid ad hoc conferat, tamen aliis etiam modis potest animus convenienter præparari. Et confirmatur tandem, nam, si hæc recitatio esset præcepta ut necessaria dispositio, non licet, ob solam ægritudinem, vel aliam similem ordinariam causam, dicere Missam sine tali præparatione; sicut non licet dicere, non servato jejunio, etiam si quis ob ægritudinem non possit jejunus ad Missam accedere. Est autem certum apud omnes, quod, si quis ob capitum debilitatem, vel similem causam, ab obligatione recitandi officium excusetur, nihilominus posse Missam dicere: ergo, etc. Tertio modo possunt illæ due actiones considerari, solum quoad ordinem, id est, quod oporteat in ordine et successione temporis unam aliam præcedere, non solum ob causitatem, sed ex præcisa ratione ordinis, sicut ordinantur horæ canonice inter se. Et neque sub hac ratione intervenit hic tale præceptum. Primo quidem, quia nulla potest hic ostendi consuetudo, quæ vim præcepti habeat; nam, ut consuetudo inducat præceptum, non solum est considerandum, quid fiat, sed etiam, qua ratione vel animo fiat; in præsenti ergo verum est, regulariter solere dici Matutinum ante Missam; tamen hoc non fit, ut servetur ordo inter illa duo, sed ut singula suis temporibus accommodate fiant; ex quo per accidens consequitur, ut frequentius Matutinum dicatur ante Missam; ex hac ergo consuetudine non potest colligi, ordinem ipsum esse præceptum, cum non fuerit per se intensus. Quod autem consuetudo hæc sit, patet primo ex ipsa rei natura, supposita institutione, quia unum officium nocturnum est, aliud diurnum. Secundo, quia, ut Soto ait, divinum officium non habet ordinem per se cum sacrificio Missæ, neque ex ullo principio constare potest, consuetudinem eo animo esse introductam, ut ille jam ordo sit per se. Tertio, quia consuetudo sub ea apprehensione et ratione non est recepta; nam plures viri docti et timorati illam negant sub tali ratione, ut Sylvester etiam notavit; quapropter non sufficit plurimum Doctorum auctoritas ad talem consuetudinem sub tali ratione persuadendam, quia neque ab eis sufficienter probata est, neque etiam modus ejus satis videtur ab illis perspectus, et examinatus. Quare lic ut possimus testimonio ejusdem Navarri, in c. Placuit, dist. 6, num. 186, dicentis, non esse credendum multis auctoribus assentibus aliquam consuetudinem, nisi ab eis probetur. Secundo licet daremus, illam consuetudinem esse introductam directe ratione ordinis, nihilominus ejus transgressio per se non esset peccatum mortale, quia ordo ille non est res magni momenti; neque enim ad cultum Dei multum spectat, neque ad reverentiam sacramenti, neque ad aliquem alium gravem finem, qui ad Dei, vel proximi charitatem pertineat. Præsertim, cum solum agamus de officio et sacrificio privatim factis, ex quorum mutatione quoad ordinem, per se non sequitur scandalum, neque aliud grave incommodum. Nam quod Navarrus ait, hanc opinionem præbere occasionem valde indevote et indecenter recitandi Matutinum interdiu, etiam post prandium et meridiem, hoc, inquam, non ita est; nam opinio hæc nullam præbet hujusmodi occasionem; si autem aliquis ex malitia sua illam sumat, erit scandalum passivum, non activum; alias idem dici posset de cæteris horis, quæ matutino tempore dicendæ sunt. Adde, illam etiam se-

rotinam recitationem Matutini, secluso contemptu, non esse peccatum mortale; ergo multo minus transgressio hujus ordinis erit peccatum mortale propter illam occasionem. Tandem magis per se est ordo praescriptus inter Matutinum et cæteras horas canonicas, quam inter Matutinum et Missam; sed recitare alias horas ante Matutinum, non est peccatum mortale ex objecto, ut omnes docent, quia illa inversio præcise sumpta est materia levius. Major patet, quia horæ canonicae sunt ejusdem rationis, et componunt unum officium inter se, non autem cum Missa.

5. *Primum consectarium.* — Ex his vero duabus ultimis rationibus sequitur, si admittamus consuetudinem sub hac posteriori ratione, esse peccatum veniale, illam transgredi sine legitima causa. Si vero eām negamus sub predicta ratione, ut mihi quidem probabilius videtur, dicendum consequenter est, ex vitali ordinis, aut immutationis ejus, nec peccatum veniale esse, dicere Missam ante Matutinum, etiam sine legitima causa, quia in hoc, neque contra, neque præter præceptum fit ex hoc præcise capite; aliunde vero non excusabitur quis a culpa veniali, quia, scilicet, irrationaliter, et sine causa nimium postponi Matutinum officium.

6. *Secundum consectarium.* — *Tertium.* — *Quartum.* — *Ultimum.* — Secundo sequitur, multo certius esse, si ex rationabili causa hoc fiat, nullum esse peccatum, etiam veniale, ut fere omnes docent, etiam auctores primæ opinionis, quamvis fortasse illi graviorem causam requererent; ego vero existimo mediocrem sufficere, illam scilicet, quæ satis esset ad differendam Matutini recitationem toto illo tempore absque culpa veniali, vel aliam similem, ut supra exemplis insinuatum est. Et confirmatur: nam etiam inverttere ordinem inter illas horas canonicas, si ex aliqua causa rationabili fiat, excusat etiam a veniali culpa. Tandem interdum dici potest Missa non dicto Matutino, ex causa, quæ excusat ab illo dicendo, non solum ante, sed etiam post Missam; ergo multo magis poterit hoc excusare moralis impotentia dicendi illud ante Missam, quamvis postea dicendum sit. Unde infero tertio, licet contingat, male fecisse sacerdotem, nimium differendo Matutinum officium, tamen, si post illam negligentiam occurreret occasio dicendi Missam, nec possit commode expectare, donec Matutinum recitet, tunc sine nova culpa posse dicere Missam prius, et postea recitare Matutinum, quia

jam tunc sufficiens causa ad illam majorem dilationem est, ne amittat opportunitatem dicendi Missam. Quarto colligitur, multo minus peccare sacerdotem, si celebret, non dicta Prima, quod quidem de peccato mortali non est dubium, ut docent etiam Sylv., Soto, et Navarr., d. cap. 25, num. 79, quamvis nonnulli Summiste videantur contrarium docere, ut Navarr. aliis locis refert, sed sine fundamento, ut a fortiori patet ex dictis. De peccato autem veniali aliqui dubitant; sed nihil est quod timeatur, per se loquendo, id est, si divinum officium suo tempore persolvatur, quia de alio ordine nullum est præceptum, nec consuetudo, neque est res tanti momenti. Ultimo infero, si e contrario totum officium, etiam Completorium, recitetur, et Missæ postea dicantur, per se loquendo nullum esse peccatum, id est, si alias divinum officium ex legitima causa anteponatur, quia, hoc stante, in reliquo nulla est indecentia vel irreverentia, quod postea fiat sacrificium. Nec refert, quod juxta communem consuetudinem non soleat ita fieri, quia haec consuetudo non est per se propter ordinem, sed quia aliunde, quasi ex natura rei, consequitur, ut moraliter et frequenter ita fiat, et hoc bene declarat, quod de priori consuetudine prius dicebamus.

7. *Ultima conclusio.* — Ultimo dicendum est, si loquamur de publica recitatione, seu cantu divini officii in choro, etiam hoc modo non habere per se ordinem cum Missa; nihilominus tamen regulariter non posse publicam et solemnem dici Missam diei ante recitatum in choro Matutinum, imo neque ante Primam, sine gravi culpa. Prior pars constat ex dictis, quia officium Missæ est officium distinctum ab horis canonicas, tam in choro, quam extra chorum, et tam in Missa et officio solemnii, quam in privatis. Ergo nulla est ratio, cur ordo per se requiratur inter ipsa. Altera pars probatur, quia in hoc officio publico multo magis necessarium est, ut horæ canonicae dicantur suis definitis temporibus, quæ notabiliter postponere, vel anteponere contra receptam Ecclesie consuetudinem, grave peccatum est, nisi aliqua rationabilis causa excusat, quia ad commune bonum, et bonum regimen Ecclesie spectat, ut hic publicus cultus Dei, statutis temporibus et debito ordine fiat; idemque in superioribus dixi de solemnii et publica diei Missa. Si autem Missa diceretur ante Matutinum in hoc publico officio, non posset non

immutari notabiliter hic ordo, et tempus præscriptum ad Missam vel Matutinum; ergo ex hac parte esset culpa gravis; et ita sentiunt communiter auctores, et sine dubio generaret grave scandalum, si aliter fieret, quod est signum, hanc existimari communiter rem gravem. Sed intelligendum hoc est de his Ecclesiis, in quibus est obligatio, et recepta consuetudo dicendi in choro publicum officium; nam, ubi non est talis obligatio, nihil vetat dicere Missam solemnem absque prævia recitatione officii in choro, quia, ut dixi, inter haec non est ordo per se, et ideo, cessante unius obligatione, potest aliud ministerium solum suo tempore fieri. De his etiam Ecclesiis, in quibus est haec obligatio, hoc intelligendum est, regulariter, ac moraliter; in aliquo enim raro casu posset id fieri sine culpa, duabus servatis conditionibus, scilicet, quod vitetur scandalum, vel aliqua *s. u. vis* et publica causa intercedat.

SECTIO II.

Utrum convenienter sit in Ecclesia institutum, ut sacerdos ad hoc sacrificium offerendum vestibus sacris induatur.

1. *Hæretorum quorundam sacra vestimenta rejicientium error.* — Hæretici, dicti Waldenses seu Pauperes de Lugduno, quos novi hæretici imitati sunt, usum sacrorum vestimentorum rejiciunt, tum quia Christus Dominus absque vestimentorum apparatu, sed communibus vestibus utens, hoc sacrificium instituit et obtulit; tum etiam quia omnes Ecclesiæ benedictiones, vel consecrations putant esse superstitiones, et nullius momenti, aut efficaciae. Quidam vero eorum, quamvis dicant, harum vestium usum non esse malum, dicunt tamen esse indifferente, neque potuisse ab Ecclesia institui seu præcipi, ut necessarium ad recte et sine peccato hoc munus exercendum, de quo dicemus sectione sequente.

2. *Prima conclusio.* — *Probatur.* — Dicendum ergo primo, potuisse Ecclesiam instituere peculiares vestes, quibus sacerdotes utantur in sacris ministeriis, distinctas ab illis, quibus communiter induuntur, quibusque uti non licet extra sacram ministerium, convenienterque fecisse Ecclesiam, utendo hac potestate. Utrumque horum probatur primo ex antiquissimo usu Ecclesiæ; cœpit enim horum vestimentorum usus fere a temporibus Apostolorum. Nam Anac. Pap., suc-

cessor Clem., et III vel V a Petro, harum vestium mentionem facit in epist. 4 decret.: *Episcopus (inquit) ministros secum habeat sacris induitos vestimentis;* Stephan. autem 4, epist. 4, sic scribit: *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, cultusque divinus omni cum honorificentia, et honestate a sacerdotibus reliquisque Ecclesiæ ministris, celebratur, et sacra debent esse et honesta, quibus aliis in usibus, cum Deo ejusque servitio consecrata et dedicata sint, nemo debet frui, quam in Ecclesiasticis, et Deo dignis officiis, quæ neque ab aliis debent contingi, nisi a sacris hominibus;* et habetur in can. *Vestimenta*, de *Consec.*, dist. 4; et ejusdem decreti meminit Damasus, in *Pontificali*, cap. 24, et omnes antiqui auctores, qui de rebus Ecclesiast. scribunt; refert etiam Beda, lib. 4 *Hist.*, cap. 29, et Joan. Diaconus, lib. 2 *Vitæ Gregorii*, cap. 57, Greg. Papam, inter alia dona, misisse in Angliam vestimenta sacerdotalia et clericalia; et idem Beda ibidem refert, Carolum Magnum Ecclesiæ ornasse vasis ac vestibus sacris, ita ut neque janitoribus liceret communi habitu in Ecclesia ministrare; et Theodor., lib. 3 *Hist.*, cap. 27, meminit cuiusdam vestis sacræ, quam Constant. Macario Episcopo misit. Hieron. etiam, lib. 4 cont. Pelag., scribit, Episcopos, presbyteros, et omnem clerum in sacrificii administratione candidis vestibus uti solere; et epist. 3 ad Heliodor., refert Nepotianum morti vicinum avunculo dixisse: *Hanc tunicam, qua utebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi ætate Patri, fratri, collegæ, etc.* Ubi Marian. Victorius, vestem illam casulam vel planetam fuisse, interpretatur. Idem Hier., in cap. 54 *Ezech.*: *Religio (inquit) divina alterum habitum habet in ministerio, alterum in usu vitaque communi.* Similiter Chryst., hom. 83 in *Matth.*, vestium sacrarum mentionem facit, et in *Liturgia* ponit orationes, quas dicit sacerdos, cum sacras vestes induit. Denique in *Concil. Later.* sub *Innoc. III*, cap. 9, et habetur in cap. 2 de *Custodia Eucharistiae*, dicuntur haec vestimenta, sacra, et nitida ac munda conservari præcipiuntur. Et *Concil. Trident.*, sess. 22, cap. 5, harum vestium usus probatur, et naturæ hominum conformis esse dicitur. Secundo potest haec veritas confirmari exemplo veteris Testamenti, in quo Deus propria et sancta vestimenta instituit, quibus sacerdotes et ministri Dei in templo, et sacrificiis Domini uterentur, ut constat *Exod.* 28; ergo

multo magis (ut recte colligit Ivo Carnotensis, epist. 124) in lege nova oportuit sacerdotes uti sacris vestimentis ad divinum cultum et ministerium, et præsertim ad consecrandum corpus et sanguinem Domini. Quin potius vestimenta illa vetera fuisse typos et figuræ nostrorum sacerdotalium vestimentorum, declarant late graves et antiqui auctores, qui de eis scribunt, ut statim referemus. Est autem differentia inter veterem et novam legem, quia in illa, sicut Deus ipse immediate instituit ritus omnes, et speciales cæremoniæ, ita etiam singula vestimenta sacerdotalia ipse præscripsit; in nova autem lege, quæ est lex libertatis et spiritus, per se solum instituit ea, quæ sunt de substantia sacrificii, et sacramentorum, potestatem vero instituendi et determinandi reliqua Ecclesiæ commisit; illi ergo data est potestas instituendi, seu designandi hujusmodi vestimenta; quæ cum non sit frustra data, sed in Ecclesiæ ædificationem, convenientissimus fuit usus ejus, quem in Ecclesia esse conspicimus. Et confirmari etiam hoc potest ex usu omnium gentium; nam eo modo, quo templo et sacrificia habuere, vestibus etiam peculiaribus et suo modo sacris seu religiosis, ad id muneris utebantur, ut licet colligere ex Plinio, lib. 19, cap. 1, et ex illo Virgilii, lib. 12 Æneidos: *Puraque in veste sacerdos.* Tertio accedit naturalis, seu litteralis ratio, quæ, Exod. 28, insinuat illis verbis: *Faciesque vestem sacram Aaron fratri tuo in gloriam et decorem.* Pertinet enim ad splendorem et decorem cuiusvis sacri ministerii, et præsertim tanti sacrificii, ut non fiat tantum veste vulgari et communi, sed ut ipso exteriori apparatu, et sacris indumentis, indicetur, actionem illam non esse communem et vulgarem, sed sacram. Etenim, si absque sacris indumentis, communi modo et vulgari fieret, vilesceret quodammodo, præsertim apud homines rudes et sensibiles, qui non facile distinguunt pretiosum a vili; igitur ad decorem, et debitum honorem hujus sacrificii conveniens fuit hæc institutio. Quarto accedit etiam ratio mystica; nam hæc sacra indumenta non tantum ad ornatum, sed etiam ad significationem instituta sunt, quæ interdum moralis est. Sunt enim hæc ornamenta (ait Ivo Carnotensis, serm. de Rebus Eccl.), virtutum insignia quibus, tanquam scripturis, utentes admonentur, quid debeant appetere, quid vitare; et Innoc., lib. 1 de hoc myst., c. 64: *Ista (inquit) sunt arma, quæ Pontifex debet*

induere, contra spirituales nequities pugnaturus. Et infra: *Attendat ergo sacerdos stodiœ, ut signum sine significato non ferat, et vestem sine virtute non portet,* etc. Ac denique Hier., dicto cap. 44 Ezech., ait, his vestibus significari, debere sacerdotes munda conscientia, et virtutum vestibus ornata, Domini sacramenta tractare. Interdum vero hæc significatio est mystica seu tropologica; verbi gratia, alba vestis significat illam, qua Herodes Christum illusit, etc.

3. Secunda conclusio. — *Sacerdotum sacrificantium vestes præcipuae sex sunt.* — Dico secundo, usum horum vestimentorum, prout de facto est in Ecclesia, esse convenientissimum, ac decentissimum. Ut hoc declareremus, supponendum est primo, sex esse vestes præcipuae, pro sacerdotibus sacrificantibus institutas, scilicet, amictus, albam, cingulum, manipulum, stolam seu orarium, et casulam seu planetam, quæ omnes numerantur in Concil. Rhem., cap. 4, apud Burch., lib. 2, cap. 50. Ex quibus omnibus recte compositis resultat gravis quidam ac decens ornatus sacerdotis ad sacrificandum accidentis, quod in hujusmodi vestimentis primum omnium considerari debuit; nam hoc est veluti primum fundamentum et literalis ratio horum indumentorum. Sed ultra hoc habent hæc omnia optimas et sacras significations, tum in ordine ad mores, tum in ordine ad Christi passionem, quas late expoundit Innocentius III, lib. 1 de hoc mysterio; Rupertus, lib. 1 de Divin. offic., a cap. 48; Alcuin., lib. de Divin. offic., cap. de Vest. sacris; Hugo de S. Vict., lib. 2 de Sacram., part. 4, et alii. Ex quibus, quæ ad mores pertinent, illæ videntur esse propriæ, quæ in orationibus illis indicantur, quas Ecclesia dicens instituit a sacerdote, quando singulis vestibus prædictis induitur. Primum ergo indumentum est *amictus*, cuius meminit etiam Innocentius III, in epistola decretali ad Patriarcham Constant.; per quem significatur fiducia seu spes, qua debet sacerdos accedere ad offerendum Deo tantum sacrificium. Unde orat: *Impone, Domine, capit meo galeam salutis,* etc. Galea enim salutis metaphorice spem significat, ut ex Paulo sumitur ad Eph. 6, et clarius 1 ad Thessal. 5: *Indut loriam fidei et charitatis, et galeam spem salutis;* sub spe autem fides subintelligitur, quia ipsa est sperandarum substantia rerum. Addit etiam Hugo Vict., lib. 2 de Sacram., part. 4, quia amictus per humeros ponitur,

operum fortitudinem signari. *Alba*, de qua mentio etiam fit in dict. epist. Innoc. III, et in Concil. Carth., cap. 41, munditiam cordis, atque adeo totam hominis justitiam indicat, et ideo orat sacerdos: *Dealba me, Domine, et munda cor meum,* etc. Ac propterea etiam totum hominem vestit, et usque ad talos extenditur, in quo perseverantia etiam usque ad finem significari dicitur, ut Alcuin. et alii supra citati notant. *Cingulum* carnis continentiam et castitatem indicat; cingit enim lumbos, astringit et mortificat, ut ait Hier., Psal. 432, unde in oratione ait sacerdos: *Præcinge me, Domine, cingulo puritatis,* etc., unde Innoc., lib. 1, cap. 45: *Circa lumbos debet accingi, ut restringat concupiscentiam, iuxta id quod Veritas ait: Sint lumbi vestri præcincti.* Addit etiam Alcuin., per cingulum, quo alba restringitur, ne supra pedes defluat, et gressum impedit, significari prudenter et discretionem, sine qua, quæ videntur esse virtutes, facile in vitia transirent. *Manipulum* cordis compunctionem, veramque poenitentiam indicat, quam sacerdos ad altare deferre debet, unde orat: *Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris,* etc. Quod recte declarari potest ex eo quod Beda, in Martyrol., 14 kalend. Augusti, refert, S. Arsenium propter copiam et affluentiam lacrymarum, quas perpetuo effundebat, mappulam, seu sudarium semper ad manum habuisse, quo fletum abstergeret; hanc ergo mappulam significat manipulum, quod in sinistro brachio collocatur, ut dextera manus expedita sit ad reliquas actiones præstandas. Unde Stephan. Heduens., lib. de Sacram. altar., c. 10: *Mappula, qua solent siccari stillicidia oculorum, excitat nos ad vigilandum.* Addit Amal., lib. 2 de Eccl. offic., cap. 24, in manu sinistra portari, ut ostendatur in temporali vita tedium nos pati superflui amoris et carnalis dilectionis, et esse veluti sudarium, quo detergamus sorores, etc. Stola in antiquis Patribus et Concil. orarium appellatur, ut patet ex Concil. Brach. I, cap. 27, ubi diaconi præcipiuntur deferre orarium super sepulcas; et in Concil. Brach. III, can. 3, dicitur, sacerdotem utroque humero orario ambiri; ut, qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera et diversa, virtutum semper ornamenuto utrobique circumseptus appareat; et infra præcipitur sacerdoti, ut sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi sumpturus,

4. *Jugum Christi duplex, crucis scilicet et amoris.* — Ultimum indumentum est casula seu planeta, quæ ex omnium sententia charitatem significat, quæ cunctis virtutibus supereminet, easque protegit et illustrat, et quia undique integra est, unitatem fidei designat, ait Innocent., lib. 1 de Myst. Miss., cap. 58; et Rupert., lib. 1 de Divinis officiis,